

בעל-האירנות הגדולים

(רשמי-אנב לתערוכת האוטוגרפים והפורפריטים בירושלים)

היהם בנכר; בין שאהבו את מקור-מחצבתם ובין שהתנכרו לגורל-האומה בכחש ומעל — כולם נחבצו ונחתיבו להכנס אצל בית-גנוים ולטבוע בו את דמות-גופם ואת שארית-ימינם. רק מי שהיה מקורב למלאכתו של מכנס-הנפוצות והאלה יודע וְעַד כמה יגיעות יגע, עד שהעלה איזה כתב-יד שפונים וממונים או תמונה בודדת ועד שהצליח לעורר את לבותיהם של אחרים על המצות ולזרום לעזר-מעט. במשך שלשים שנה של עבודת-כינוס מאומצת נמתחו מאות-הושים מהכפר הנדח לכל קצות-הגולה — צא ולמד: בכל שנה נשלח 2000 מכתבים — כי אֵילֶךְ פנה חבויה בעולם, שלא דרכה בה כף-רגלנו ואשר לא נירדנו לה אנשירוח מעולים? עצום הוא אפוא מפקד-הכחות הגדולים, שישראל סבא חכמים לננוי-היצירה של האדם ומנבכי-הדורות מציצים בנו אלפי-פרצופים של אנשי-שט אשר פעלו בכל הפניות-התכל ובשטח-פעולה רבים ומרו-בים והם מדברים אלינו בשבעים לשון של שירה ומחקר, הלכה ואגדה, מחשבה ובנין, מדרש ומעשה, ולמרות היותם מפוזרים ומסורדים בין שבעים מלכויות נשתטרו בפניהם קווי-הגזע הקדום המת-נחלים דור-דור ומסחמנים כחופי-שני אחד, החל באותם העברים הקדמונים, שרמו-יותיהם הועלו עם ההפירות הארכיאולוגיות וכלה בפרחי-המשוררים מזרע-ישראל, המשמיעים את זמרחם המודרנית כלשו-נות-נכר המרובות השנורות בפיותינו, יש להניח, כי דוקא בפרצופיהם של גדולי-הרוח שלנו נתגנשה ההבעה המובהקת של הכרת-פנינו הנזעית וכאן צר של חשיבות לאלפים הפרצופים שבאוסף, אלו צריכים לשמש אתחלתא לכינוס יותר מבורר ומפורט, ביחוד אחרי שהאוסף נמסר לדשית-הרבים וחובת-הראנה לו הלה על הצבור כולו.

דרכו של אדם לחבב את זכרם הבהיר והמעודד של אנשי-השם, אשר בעודם קיימים עלי אדמות חרתו פענית מעמיקה בשרת-המאורעות ועם הסתלקותם מעל במת-החיים הנחילונו נכסי-צאן-ברזל, המשמשים מעין-התנערות לדורות, שמו-תיהם מחייכים מעל נבי-הרחובות. זכרם סבהיק מעל ראשי-האסכולות ומוסרי-הצבור, יוס-פטירתם הוא אבל לרבים וישישים נלבכים מצביעים במעט-התח-ס-רות על הבית, אשר בו ראה בן-עירם המהולל ראשונה את אורי-החיים או העדה את אחד ממפעליו רבי-הכרחה, ואלה שזכו להיות במחיצתו של אותו גדול גונוים בחרדה דתית את כל השיירים, שנתקדשו במנעי-דה, מאור-עיניו או מנש-מת-אפו, אמנם, דור-דור משתברים ומת-נפצים הלוחות הישנים, אולם גם שבר-י-הלוחות מונחים נארוך ועם כל יציאת-מצרים הזורים ומעלים את עצמות-יוסף לארץ-הבהירה וכל אומה חופנת בשוליה את קטן-האצבעות של בניה הגדולים ומכרזיה לשם תנוזמין כאותו הקדמון: דין נרמא דעשיראה ביר — כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם...

מתוך אותה החכה לנתח השירים של בוני-הדורות ניונית בודא פעולתו השקרנית של אברהם שבדרון, שישב בכפר נליצאי נדח וצרף במשך שלשים שנה ואחת מנחלתם של-גדולי-ישראל שני קוים יסודיים: את קלס-תר-פניהם, זו האספקלריה של צביונם הפנימי ואת כתב-ידם, אלה הצנורות המשמרים את נינם ומאוייהם בטכיעה הראשונית ואשר בהם משתקפים רעיו-נותיהם חוץ כדי זרימה בלתי-אמצעית מנככי-הנפש פנימה לתוך הלל-העולם, גדולי-הדורות, שמוצאם מזרע-ישראל, בין שהקריבו את מיטב-חילם בתוך עטם הקדוה ובין שהלכו לשיר את מומרי-

רשומות ותוקרי-התולדות והתרבויות, כלשנים, מבקרים, מספרים, משוררים ומחברי-סחוזת ואחרים רבי-העתונות ועורריהם, כותבי-ספרות והומוריסטים ואחרים צועדת שורה ארוכה של גדולי-הגינה, קומסוויטורים, מחברי-אופרות ומוסיקאים, זמרים וזמרות, משחקי-הבימה ולירם נצנים הציירים הגדולים — והדרך עלך מסכת שים הגדולים!

כל שם ושם אינו, כמובן, סנוציה יבשה של סכימה ערפלאית אלא זכר של אדם יוצר, לפעמים בית-מדיש, קברניט, אבן-פנה וראשית-הקופה; כל שם כשדעצמו הוא מערכת פעולות ומעשים וצדצולו מעלה מחרות של פרטים אנב אסוציאציה היסטורית הסת-לכדת נדי תמונה ברורה של חשיבת-חיים היסטורית וכל שם היא — וזהו כונת האוסף — עדות נאמנה ונוספה לעצמת-הכחות שהכנסנו לתוך טרוצת-הדורות והומנים.

ד. ש.

ואחריהם באים בני הספרות האידית ותרכותה, אליהם מצטרפת הקבוצה הראשונה של הסוציאליסטים העברים ועוד פסיעה אחת והנך נמצא בתחום של היהודים, אשר העלו במפעלי-היהיה את התנועה הסוציאליסטית בינה-לאומית לגדולתה, ולירם חונים בני-ישראל, שפעלו במהמנת 1848 וברוחה, ויהודים סטרויזים גלגנים לעמים ולארצות שונות, שנתנו את ידם במלחמת השחרור של סילין המשווענת ושל איטליה המתעוררת ואחיהם עומדים בקופה וקופה יהודים שרי צבא נכוחים בחיליות שונים ומסלם יהודים שטפחו באהבה את רעיון-השלום והסציפיוס; בקרבם עומדים סדינאים ואנשי-שם, שמשבו ברוס-משלוח אדירות ובצדם יושנים שרים ובעלי-כיס ואחריהם הכטי-כלכלה, סוציולוגים, אוטוסיסטס, גדולי-משפט, חונים ופילוסופים, חסמי-השבון והנדסה, פסיקאים, חוכמים, חוקרי-הסבע, הימאים, אדריכלים ומהנדסים, מטאורולוגים, גדולי-הרפואה, דורשי-

איזה חביות של סטרטוטים, בעוד שבמכתבו של המשורר אשר לפנינו אפשר למצוא את הפורים האלה; הנני מאום עתה על היהודים והנוצרים יחד, מאד אתהרש על התנצרותי, אך אני רואה, כי הוטב מצבי, ונהפוך הוא: אין לפני אלא פנעים, — אולם אצלם דום, כי הנך יותר מדי נאור, משחוכל לעצור משחק סך... האין זו אגלה: כמעט קט התנצרותי וכבר מרגנים אחרי בגלל יהדותי, אכן הגני אימר לך כי אין לפני אלא פנעים רעים, — והנה עוד שלשלאית שר משפחה: ארבעה דורות של משפחת הרמב"ן המתנוסס כבוד במסכת-החרי ונני דורו יצאצאו הגדול לים, שלשה דורות של אדמוריים ממשי-פחת הרבנים היחסנית אירנשטין (ישועת יעקבי) שלשה דורות משפחת נרין (השלישי כומר), משפחת ג' קומו מאיר-ביר, שני דורות משפחת דיאוראלי-ביקנסלר, משפחת האסטרונומים הרשל שגילו כוכבי-שבת אחרים, שני דורות משפחת ג'נר ועוד כהנה וכהנה, רמבי תבים והחמינות האלה מוצרים לנו גם הם המונת-מה טנורל ישראל, ביתור משפחות הגדולים במערבא, כשאנו נת-קלים בשלשי ורבעים המעורבים וסמור עים בין העם, אשר ישבו בחוכו ותנר-אים לנו כאותו הולול שנכרת בצוק-העתים מעל גועו, מדי ראותנו את חסונתו וכתב ידו של ר' חיים זליג סלזנימסקי מוסדו של זקן-העתונים העברים ונכרו אנטוני — המוסר המשורר בשפת-סילין והנחם לאיבת-ישראל גלויה — בצדו, כלום לא נשקה לנו בזה רסד סה לגורל לוענ ומר?

וברוך טעמו של הסדר אשר השכיל לרכו בתשעים ושכע סבלאות-ראנה את מבה-ראספו בצורה זו, כי קרנה שקעה שעסי-ישראל הבנים בכל המקצועות של עבודת-הרות תהא נראית בבליטה יתירה לעין-הרואה, ראשונה מבחינים לנגד עינינו בהדרת-שיבה גדולי היהדות היבנית והחסידית, אדירי-החורה והקבלה ועסוריה-התוך של היהדות המסד-רתית, וכך שם מעלה סיקיזמים וקטעיר-תקופות, אחריהם באה התקופה של חכמי-ישראל וכו כי תולדותיה, ההשכלה בנוסחה הברלינא, הנליצאי והרוסי, ההתכוללות במערב, ראשוני-היהודים הניטלים חלק בחייה-רוח של אירופה, נכוריה-האנסטיפציה, יהודים הבונים היכלי-תרבות לעמי אירופה והמצטרפים למק-הלת-משורריהם והוגיהם, הסטיעה ור, טעמי-פעל-ודענטיים, נוטשי-המורשה למיניהם, שקנו להם בהמית-דתם את רכניסה לתרבות-זרות, הלוצי ההתנערוח הלאומית וכרוי-היצויות במורה ובמערב, חבת-ציון וטטיפיה, הציוניות הרותנית והסדינית, הצונית הקונגרסאית, ארץ ישראל הער-בדת ושוב רננו הוורים למחנה המתכחשים למחצה המוצאים את תיקונם בשדות-זרים, או במעט פילנפופיה ליקה-הרא, ולנגד עינינו מבצבים גדולי-הגדולים בישראל ואחריהם — דוקא! — בוני הספיות העברית החדשה, התחדשות השירה והפרוזה העברית, מיסדי-העתונות העברית

אעסי שבצבירת-החמר לא הקפיד המאסף על תכנם של המכתבים, כי בעיקר היה חשוב לדיריה שיהיו כחובים בעצמי-דיהם של הגדולים, רנה השורות מצטרפות סילא גם עים תכנם לבכאות-כותביהם ועינים כחיים, שהרי טובן, שרי חיים צנור כותב על ריחים של קיטור שאין לו איסורי ופיר ארליך ממציא ה'606 מבקש במכתבו משלוח של סמירעל הדרושים לו לצרכי-מחקרו ובנו של רי מנחם מגדל מוטבסק כותב לרי חיים קליסקר בטכריה שיתסלל עליו ועל כיתו והוא מצרף לו קוויטי: אני משה בן סוסא, אחי סיניורי יוכבד בת שרה רבקה לאהי, הלא ממילא ניעורה בנו איזה הינשה מיוחדת למראה הפנקס הזעיר, אשר צבי נרין עשה בו את רשימותיו האחרונות בהיותו מוטל בערש-דוי, שלא ירד מסנו יותר או למראה פס-הגני שנירשמו זה כיב האותיות של הכתיב העברי בעצם ידו של יוסף איזנעלס, בשעה שהורה את מלאכת-הכתיבה העבית: נערה הניצרות אשר שרתה לפניו, או בראותנו את ספרו של יציק איכנבזים על משחקי-האישקוקי, הקרבי הכתוב ביד-המחבר ככתב מהודר של סוסר פתים או מכתבו של קורט איזנר סבית-הכלא או כהעיסנו עין על גלויה בחי-שורות מועטות, שנכתבה בידו הרצל בעצם הקונגרים הציוני השני לכתו: אוצרי הסובו היום אין שעתי פנויה לדברים שבכתב, כי הנני נשיא-הקונגרס, אבא הנאמן שלך, כמה מן הגלות-המרה יש, למשל, במכתבו של ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא עם גורת-הגירוש של יהודים מיכפרים כרוסיה; אחבי למשמע איזן דאבה נפשונו — כדברים הנוגעים בנוף ונפשו ישראל, והנכ כי קשה להאמין — — כי הלא ידוע לכל, שאדוננו החסיד הרחמן הקיסר יריה חסן ח'ד הוא ומתנהו בחסד וברחמים עם כל החיסים תחת ממשלתו וגם שריו ויועציו ממיכים חסים עמנו ובוראי סאתם לא תצא רעה חיו ואעפ"כ יש לנו לראונ סן חיו עוונותינו נרסו זאת, על כן מוטל עלינו להת-עורר בתשובה שלמה ודבר שכחוכה לקבוע תעית בכל ערי-ישראל בשני וחמשי ושני וכו' — וכו', מוזס-האמונם של ראשוני-היצוים מנלה מכתבי-החורה של הרצל לאיתו היהודי הנליצאי שראה חיכה לעצמו לכבד את מנהינו בתיבה של משקאות שהוכנו עים הסצאתו של השולח; ראוי אתה באמח לחבה, תודתי הלבבית להפתעתך הנעימה, אעסי שאין אני מורגל בשחיה של משקאות תריפטי, הרבה מכתבים משתלבים לשלש-לאות של בתיאב וצאצאיהם, הנה, למשל, משפחת היינה; מוטלים לפנינו תסונותיהם ואנרותיהם של היינה נוסא, אחיו, אחותו, דודו ולבסוף יוצאת-הלציהם כדור רביעי, אשה שנתהקה כלייל מאקירי-ישראל; מריה ערזיה נסיכה לבית-מונקי, מה משונה הוא הרושם המתקבל אנב הקבלה בין מכתבו של היינה וזה של דודו, שלמה היינה מדבר במכתבו בעניני-המסחר שלו ודוקא על